

NOTAT

23. august 2018

STORE FORSKELLE I DANSKERNES EU-HOLDNINGER

Kontakt:

Forskningschef, Catharina Sørensen

+45 21 54 88 21

cas@thinkeuropa.dk

RESUME: "EU" er ikke en entydig størrelse for danskerne: Medlemskab, forbehold og suverænitet er unikke forhold, som vi tager individuelt stilling til, og om man er ung eller gammel, kvinde eller mand, åben over for andre kulturer eller over for ekspert-udsagn, har signifikant betydning for EU-holdningerne. Det viser en meningsmåling, som Tænketanken EUROPA har fået gennemført med en række baggrundsvariabler.

Danskerne er på en og samme tid er yderst tilfredse med EU-medlemskabet og skeptiske over for suverænitetsafgivelse. Det er et ganske stringent holdningssæt, der går på, at EU er et udmærket samarbejde, så længe det ikke går for langt ind over den danske måde at gøre tingene på. Det er sandsynligvis de danskere, som går ind for medlemskab uden at støtte suverænitetsafgivelse, der kan afgøre udfaldet af eventuelt fremtidige folkeafstemninger om EU-forbeholdene, for danskerne oplever i høj grad forbeholdene som værn om suveræniteten.

Målingen tyder på, at forbeholdene har en særlig status blandt danskerne. Det er nemlig langt vanskeligere at tegne en bestemt profil af en borger på baggrund af holdninger til forbeholdene end på baggrund af holdninger til medlemskab og suverænitet. Modstanden mod at afskaffe dem går kort sagt på tværs af traditionelle skel.

Undersøgelsen viser også, at danskerne oplever indvandring og islamisk terrorisme som langt større suverænitetstrusler end EU. Men EU opfattes ikke nødvendigvis som en hjælpende hånd ift. at håndtere indvandring. Et flertal tror dog på europæiske løsninger, frem for nationale løsninger, når det handler om indvandring og terrorisme.

HOVEDKONKLUSIONER:

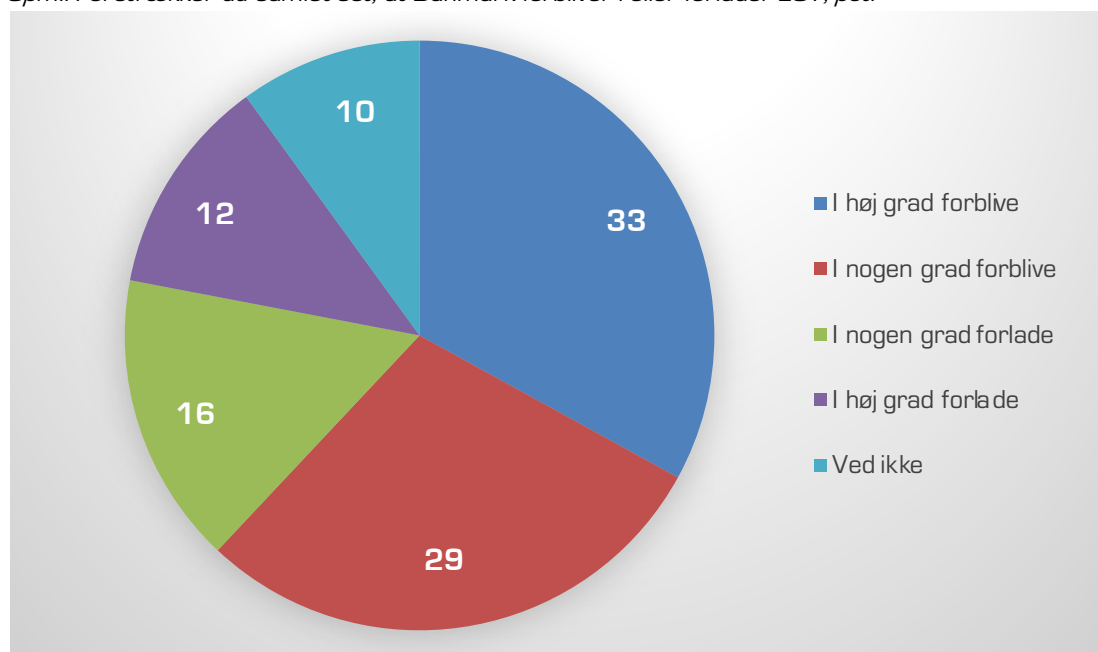
- En ny måling af danskernes holdninger til EU tegner et aktuelt og detaljeret billede af hvem, der mener hvad – om EU-medlemskab, EU-forbehold og suverænitet i dagens Danmark.
- Målingen bekræfter på aggregeret niveau det velkendte billede af en høj og stabil opbakning til EU-medlemskabet kombineret med høj og stabil skepsis over for at afgive suverænitet og ift. at afskaffe forbeholdene.
- Kvinder og mænd bakker i lige høj grad op om EU-medlemskabet, men kvinder er væsentlig mere i tvivl, når det kommer til forbeholdene. Denne tvivl sætter sig alene igennem ift., at der er færre kvinder, der vil afskaffe forbeholdene – ikke færre, der vil beholde dem.
- Unge er også langt mere i tvivl om EU end andre aldersgrupper. Blandt de unge, der har en holdning, er der en klar overvægt af EU-tilhængere, en repræsentativ fordeling ift. EU-forbeholdene, og en lavere modvilje mod suverænitetsafgivelse.
- Højtuddannede bakker i større grad op om EU. Det er konsekvent den mest betydningsfulde forklaringsfaktor. Indkomst ser derimod ikke ud til at have betydning ift. holdning til EU.
- Vælgerne hos Venstre, SF, Radikale, Liberal Alliance og Alternativet de største fortalere for dansk EU-medlemskab. Dansk Folkeparti er det eneste parti i Folketinget, hvor et flertal af vælgerne ønsker at forlade EU.
- Dem, der er utilfredse med egen levestandard, er mere tilbøjelige til at være stærke modstandere af EU og suverænitetsafgivelse end dem, der er tilfredse. Og dem, der giver udtryk for ikke at kunne lide at omgås en bred vifte af andre kulturer, har mere kritiske holdninger til EU end andre.
- Det tyder på en sammenhæng mellem euroskepsis og globaliseringsforestillinger, hvor EU bliver set som at bidrage til at skabe udfordringer for Danmark.
- Derudover er der en interessant sammenhæng mellem holdninger til ekspertudsagn og EU-holdninger: Dem, der slet ikke lytter til ekspertudsagn, adskiller sig markant fra resten af respondenterne i at være kritiske over for EU-medlemskabet.
- En multivariat analyse viser, at EU-forbeholdene er det anliggende, som i højeste grad forener danskere på tværs af samfundsgrupper. Det er langt vanskeligere at profilere en borger på baggrund af holdninger til forbeholdene end på baggrund af holdninger til medlemskab og suverænitet.
- Samlet set viser undersøgelsen, at danske EU-holdninger langt fra er sort-hvide. Mange danskere tager individuelt stilling til hhv. medlemskab, forbehold og suverænitet.

En ny repræsentativ meningsmåling foretaget af YouGov for Tænketanken EUROPA bekræfter et velkendt billede af danskernes forhold til EU: Der er en meget stabil og høj opbakning til medlemskabet.

I målingen går spørgsmålet på, om man ønsker, at Danmark forbliver i eller forlader EU.¹ 62 pct. svarer "forblive", mens 28 pct. svarer "forlade". I yderkategorierne svarer 33 pct., at de "i høj grad" vil forblive, mod blot 12 pct., der "i høj grad" vil forlade EU.

Figur 1: Stort flertal vil blive i EU

Spm.: Foretrækker du samlet set, at Danmark forbliver i eller forlader EU?, pct.

Note: N=1.003. Kilde: YouGov for Tænketanken EUROPA, maj 2018.

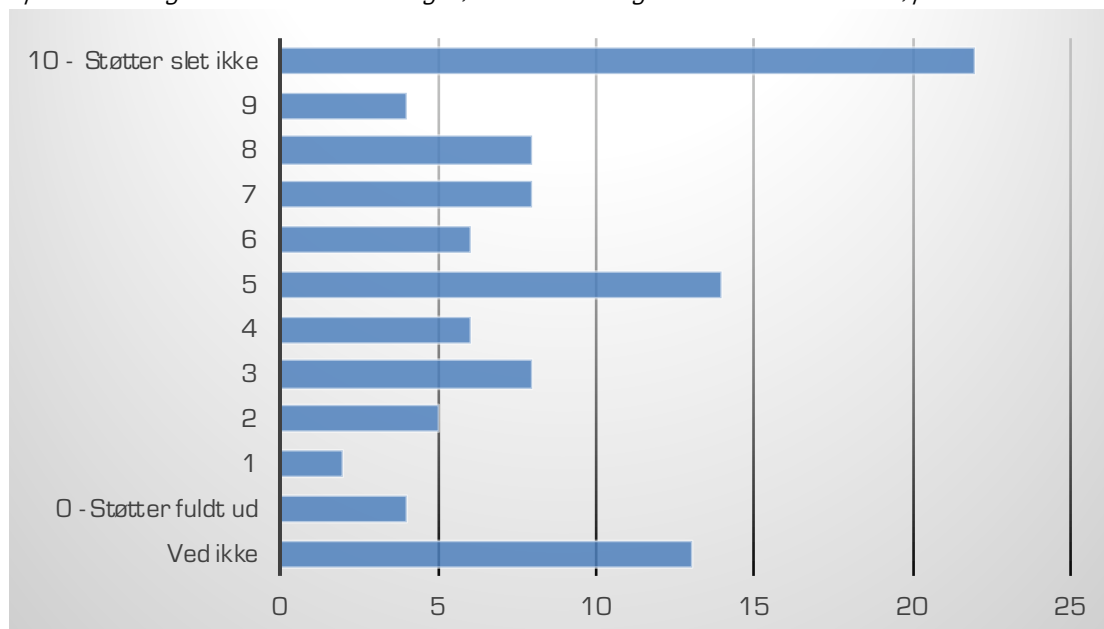
Samtidig er der en stabil og høj suverænitetbaseret euroskepsis: 48 pct. af respondenterne placerer sig i den mest skeptiske halvdel på en skala fra 0-10 om holdninger til suverænitetsafgivelse (dvs. en placering mellem 6 og 10), mens 25 pct. placerer sig i den mindst skeptiske halvdel (mellem 0 og 4).² Ser man på de tre yderpunkter befinder 34 pct. sig i den mest skeptiske ende af skalaen og 11 pct. i den mindst skeptiske.

¹ Spørgsmål: "Foretrækker du samlet set, at Danmark forbliver i eller forlader EU?" Svarmuligheder: "Foretrækker i høj grad, at Danmark forbliver i EU; Foretrækker i nogen grad, at Danmark forbliver i EU; Foretrækker i nogen grad, at Danmark forlader EU; Foretrækker i høj grad, at Danmark forlader EU; Ved ikke."

² Spørgsmål: "Hvad er generelt set din holdning til, at Danmark afgiver suverænitet til EU?" Svarmuligheder: Skala, hvor 0: "Det støtter jeg fuldt ud" og 10: "Det støtter jeg slet ikke"; samt Ved ikke.

Figur 2: Suverænitets skepsis trods opbakning til medlemskab

Spm: *Hvad er generelt set din holdning til, at Danmark afgiver suveræniteten til EU?, pct.*

Note: N=1003. **Kilde:** YouGov for Tænketanken EUROPA, maj 2018.

De to spørgsmål – om medlemskab og om suverænitetsafgivelse – har en tæt sammenhæng: Dem, der er mest imod suverænitetsafgivelse, er typisk også mere skeptiske over for selve medlemskabet. Men en meget stor gruppe danskere går ind for medlemskabet samtidig med, at de føler stærk modvilje mod suverænitetsafgivelse. Den mest markante kløft findes mellem dem, der i ”høj grad” vil EU (som udgør 33 pct. af respondenterne), og resten. Således befinder 29 pct. af dem, der er glædest for medlemskab, sig i den mindst skeptiske ende af suverænitetskalaen, mens det samme er tilfældet for blot tre pct. af dem, der i ”nogen grad” vil EU. Denne gruppe af borgere, der vil EU uden at støtte suverænitetsafgivelse, kan blive afgørende for udfaldet af eventuelle folkeafstemninger i fremtiden.

De fleste danskere forbinder de tre danske EU-forbehold med suverænitetsbevarelse.³ Denne nye måling viser, at danskerne er mindst lige så skeptiske over for at afskaffe forbeholdene, som de tidligere har været.⁴ Et absolut flertal på 52 pct. er for at beholde euroforbeholdet, 47 pct. er for at beholde retsforbeholdet og 42 pct. er for at beholde forsvarsforbeholdet. Ligesom med suverænitetsspørgsmålet er opbakningen til forbeholdene stærk blandt alle andre end dem, der i høj grad

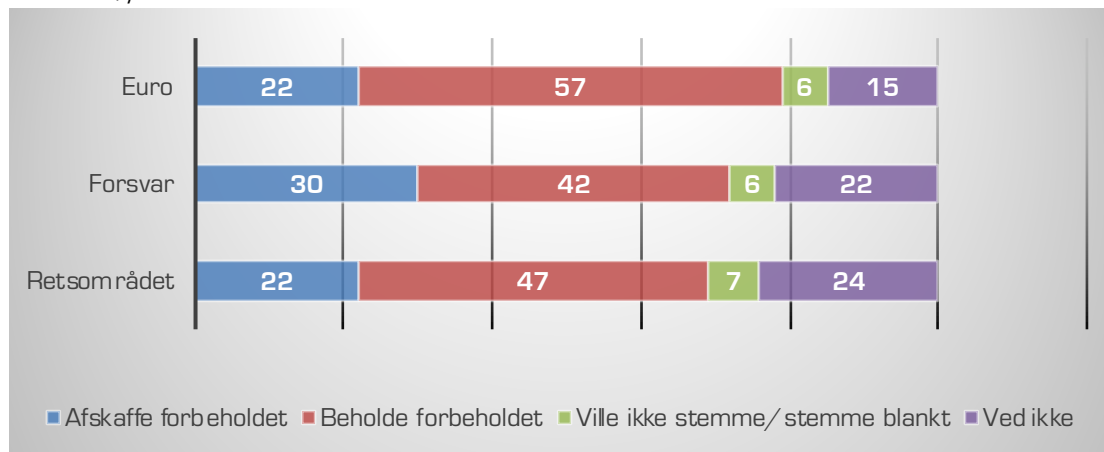
³ Suveræne Danmark, rapport, Tænketanken EUROPA, 2017, <http://thinkeuropa.dk/vaerdier/suveraene-danmark>.

⁴ Spørgsmål: ”Hvis der var folkeafstemning i morgen om Danmarks EU-forbehold, hvordan ville du så stemme? (Danmarks EU-forbehold omhandler retlige og indre anliggender, forsvarssamarbejde og den fælles mønt, euroen)”. Svarmuligheder: ”Jeg ville stemme for at afskaffe forbeholdet; Jeg ville stemme for at beholde forbeholdet; Jeg ville ikke stemme/Jeg ville stemme blankt; Ved ikke”.

foretrækker, at Danmark forbliver i EU. Det er den eneste gruppe, hvor der er flertal for afskaffelse af rets- og forsvarsforbeholdet, mens der er lige mange, der ønsker hhv. at afskaffe eller bevare euroforbeholdet.

Figur 3: Vi holder fast i forbeholdene

Spm.: Hvis der var folkeafstemning i morgen om Danmarks EU-forbehold, hvordan ville du så stemme?, pct.

Note: N=1003. Kilde: YouGov for Tænketanken EUROPA, maj 2018.

Danskerne er altså på en og samme tid yderst tilfredse med EU-medlemskabet og yderst skeptiske over for suverænitetsafgivelse. Det er et ganske stringent holdningssæt, der går på, at EU er et udmærket samarbejde, så længe det ikke går for langt ind over den danske måde at gøre tingene på.

Sammenhæng mellem indvandringsmodvilje og EU-modstand

Holdninger til EU er generelt meget stabile, og denne særlige danske tilgang har eksisteret siden starten af 1990'erne, hvor Maastricht-traktaten satte turbo på det europæiske samarbejde.⁵ Tænketanken EUROPA's suverænitetsundersøgelse fra 2017 (*Suveræne Danmark*) viser dog, at den seneste tids europæiske og globale kriser – finanskrisen, migrantkrisen, et aggressivt Rusland, en tvivlsom amerikansk præsident samt terrorhændelser på europæisk jord – kan påvirke danskernes indstilling til europæisk samarbejde.⁶ Hvis disse ydre trusler forværres og føles endnu mere alvorlige, vil danskerne i meget høj grad efterspørge mere EU. Noget tyder på, at når suverænitet ses i en bredere sammenhæng, er der i mange danskeres øjne en række forhold, der præsenterer langt større trusler end EU.

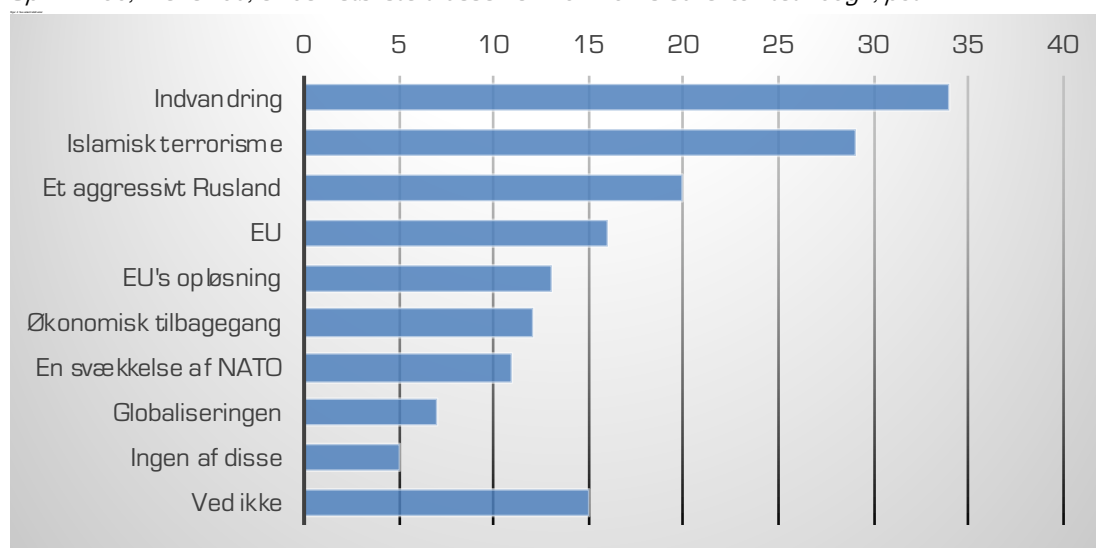
⁵ For en introduktion til dansk euroskepsis, se Catharina Sørensen, *Euroscepticism*. Ph.d.-afhandling, Københavns Universitet, 2007.

⁶ Trump, Putin og terror får danskerne til at ønske mere EU, notat, Tænketanken EUROPA, 2017, <http://thinkeuropa.dk/vaerdier/trump-putin-og-terror-faar-danskerne-til-oenske-mere-eu>.

I den aktuelle måling bad vi danskerne udpege de to største trusler mod Danmarks suverænitet.⁷ EU var en af otte svarmuligheder. Svarene viser, at indvandring (34 pct.) og islamisk terrorisme (29 pct.) opleves som lagt større suverænitetstrusler end EU (16 pct.).

Figur 4: Indvandring og terror ses som de største trusler mod suverænitet

Spm: Hvad, mener du, er den største trussel for Danmarks suverænitet i dag?, pct.

Note: N=1003. Respondenter kunne afgive to svar. **Kilde:** YouGov for Tænk tanken EUROPA, maj 2018.

Ser man nærmere på sammenhængen mellem trusselsidentifikation og holdninger til EU-medlemskabet, er det slående, at der blandt dem, der ser indvandring som en trussel, er en markant overvægt af folk, der gerne vil forlade EU. Et absolut flertal på 54 pct. af dem, der i "høj grad" vil forlade EU, udpeger indvandringen som en af de to største trusler, og tallet er 43 pct. blandt dem, der i "nogen grad" vil ud af EU. Til sammenligning er andelen 34 pct. af dem, der i "nogen grad" foretrækker, at Danmark forbliver i EU, og 25 pct. af dem, der i "høj grad" vil blive i EU. Det tyder på, at der er en sammenhæng mellem indvandringsmodvilje og modstand mod EU-medlemskab.

Målingen spørger bredt til "indvandring", og det er derfor ikke muligt at afgøre, om det er indvandring fra tredjelande eller indvandring fra andre EU-lande, som respondenterne – og i særligt grad de EU-skeptiske respondenter – ser som en trussel for Danmarks suverænitet. I et andet spørgsmål i målingen præsenterede

⁷ Spørgsmål: "Hvad, mener du, er den største trussel for Danmarks suverænitet i dag?" (to svar). Svarmuligheder: "Indvandring; Islamisk terrorisme; Et aggressivt Rusland; EU; EU's opløsning; Økonomisk tilbagegang; En svækkelse af NATO; Globaliseringen; Ingen af disse; Ved ikke."

vi respondenterne for udsagnet om, at mange danskere ser indvandring og terror som to af tidens største udfordringer. Vi spurgte dernæst, om det var udfordringer, Danmark bedst kunne løse ved at handle selv, eller ved at handle sammen med resten af EU. Hertil svarer næsten to tredjedele af respondenterne (62 pct.), at udfordringerne bedst klares ved at handle sammen med resten af EU. 23 pct. svarer, ved at Danmark handler selv. Dermed er der altså høj opbakning til fælles løsninger på migrationsområdet.

Hvem mener hvad?

Målingen giver os – gennem en lang række baggrundsspørgsmål – mulighed for at tegne et aktuelt, detaljeret og nyt billede på individniveau af hvem, der mener hvad om EU-medlemskab, EU-forbehold og suverænitet. Flere af vores baggrundsspørgsmål har ikke tidligere været sammenholdt med EU-holdninger i Danmark.

Metode: Sådan har vi gjort

Undersøgelsen baserer sig på en meningsmåling gennemført af analyseinstituttet YouGov. Der er i alt gennemført 1.003 CAWI-interview med danskere i alderen 18-74 år i perioden 18-24. maj 2018. Data er vejlet på dimensionerne køn, alder, geografi og politisk ståsted på baggrund af et ideal fra Danmarks Statistik, således at resultaterne er repræsentative for befolkningen.

Til at tegne billedet af hvem, der mener hvad om EU, ser vi nærmere på fire holdningsdimensioner, der i samfundsforskningen har været inddraget som forklaring på EU-holdninger, nemlig:

- i) Socio-demografi (her: køn, alder, region, uddannelse og indkomst)
- ii) Højre-venstreakse (her: stemme til folketingsvalg)
- iii) Globaliseringsparathed (her: levestandard og holdninger til andre kulturer og ideer)
- iv) Facts vs. følelser (her: holdning til ekspertudtalelser).

YouGov's baggrundsvARIABLE, der er relevante for at illustrere disse dimensioner, er angivet i parenteser. Om end der ikke er nok variable til at tegne et fyldestgørende billede af alle dimensionerne, vil analysen give et præj om deres betydning i den danske EU-debat.

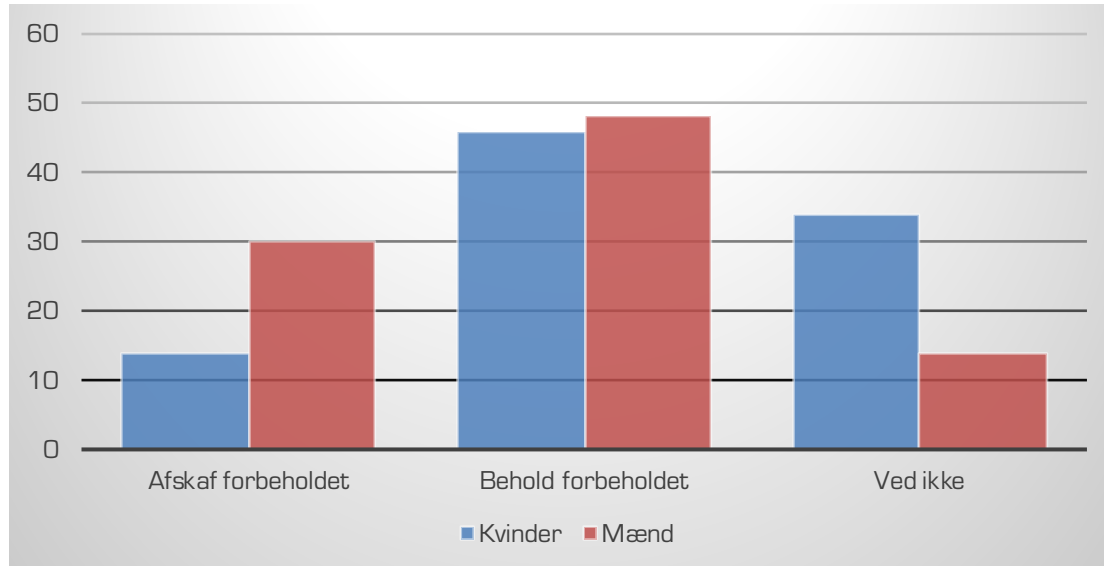
I forbindelse med nogle af variablene gav svarkategorierne relativt små baser og dermed større statistisk usikkerhed. Hvor relevant har vi derfor lagt nærliggende svarkategorier sammen for at maksimere baserne (f.eks. svar som "helt uenig" og "delvist uenig"). For at styrke analysen har vi testet variablenes forklaringskraft gennem en regressionsanalyse (se bilag 1).

Kvinder tvivler mere

Om man er mand eller kvinde har ingen signifikant betydning ift. det mest grundlæggende spørgsmål om EU-medlemskab. Mænd og kvinders besvarelser afspejler begge det samlede gennemsnit på 62 pct. for at blive i EU, og 28 pct. for at forlade EU. Men når spørgsmålet drejer sig om EU-forbeholdene, tegner der sig påfaldende og store forskelle mellem kønnene. Som udgangspunkt er langt flere kvinder end mænd i tvivl. Der er en slående forskel på omkring 20 procentpoint mellem kønnenes "ved ikke"-andel. En del af forklaringen kan være, at forbeholdsdebatten typisk er mere politisk end den grundlæggende medlemskabsdebat, for målingen viser samtidig, at kvinder i markant lavere grad end mænd "har interesse for politik og samfundsmæssige forhold" (til dette andet spørgsmål i målingen svarer 33 pct. af de kvindelige respondenter, at de "det meste af tiden" interesser sig for politik, mens det samme gælder for 47 pct. af de mandlige respondenter).

Figur 5: Kvinderne tvivler mere

Holdning til retsforbeholdet hos hhv. kvinder og mænd, pct.

Note: N=1.003. 5 pct. af kvinderne og 8 pct. af mændene svarede, at de ikke ville stemme eller stemme blankt. **Kilde:** YouGov for Tænk tanken EUROPA, maj 2018.

Det interessante ift. EU-holdninger er, at tvivlen tilsyneladende kun trækker fra hos kvindernes *opbakning* til at afskaffe forbeholdene: *Modstand* over for at afskaffe forbeholdene er sammenlignelig på tværs af køn. Således vil blot 14 pct. af kvinderne afskaffe af retsforbeholdet, mens 30 pct. af mændene ønsker det. 46 pct. af kvinderne og 48 pct. af mændene er modstandere af en afskaffelse. Lignende forskelle gør sig gældende ift. forsvars- og euroforbeholdet. Mens kvinder altså

ikke er mere skeptiske over for forbeholdene end mænd, er de i signifikant grad mindre positive over for at afskaffe dem.

Ved suverænitetsspørgsmålene er der ligeledes store forskelle mellem kønnenes absolutte svar. Her er mænd dog signifikant i overtal, både når det gælder at have stærkest og svagest modstand mod suverænitetsafgivelse (41 pct. mænd, mod 27 pct. kvinder, vælger de tre mest skeptiske svarmuligheder på skalaen fra 0-10, mens hhv. 14 pct. mænd og 9 pct. kvinder vælger en af de tre mindst skeptiske svarmuligheder). Den konsekvent højere "ved ikke" andel blandt kvinder viser sig altså nogenlunde ligeligt i begge ender af skalaen, og der er ikke statistisk signifikant forskel på mænd og kvinders suverænitetsmodstand.

Ikke desto mindre er der store substantielle forskelle på hvad, danske mænd og kvinder opfatter som de største trusler mod Danmarks suverænitet. Selvom kvinder også her er i markant overtal blandt tvivlerne (20 pct. svarer "ved ikke" mod 9 pct. af mændene), er der signifikant forskel blandt kønnene på tre af svarmulighederne, nemlig indvandring, islamisk terrorisme og EU. Kvinder fylder væsentligt mere i gruppen, der ser terror som en trussel (25 pct. mænd mod 32 pct. kvinder), mens det relativt største overtal af mænd findes blandt svarmulighederne indvandring (40 pct. mænd mod 28 pct. kvinder) og EU (21 pct. mænd mod 11 pct. kvinder).

Unge er mindre suverænitetsbekymrede

Alder ses ofte som en af de mest betydningsfulde variable, når holdninger til EU analyseres fra et socio-demografisk perspektiv. Men resultaterne er ofte tvetydige. Ved Brexit-afstemningen i Storbritannien i 2016 var de 18-24 årige den aldersgruppe, der mindst af alle ville forlade EU. Ved afstemningen om retsforbeholdet i Danmark i 2015 stemte de yngste vælgere, ifølge en *exit poll* foretaget af Gallup for Berlingske, derimod nej i langt højere grad end vælgere over 60 (57 pct. vs. 40 pct.).⁸

Med til billedet af unge danskeres EU-holdninger hører, at de yngste respondenter i langt højere grad end ældre borgere svarer "ved ikke" i målingen. Ved ikke-andelen falder særligt fra og med den aldersgruppe, der starter med de 40-årige. Således er der mere end dobbelt så mange mellem 18 og 39 år, der svarer "ved ikke" ift. spørgsmålet om EU-medlemskab (15 pct.) end blandt de 40+ årige (7 pct.). For de tre forbeholdsområder er der gennemsnitligt 32 pct. blandt denne yngste

⁸ Gallupmåling: Derfor stemte vi nej, Berlingske, 5. december 2015, <https://www.b.dk/politiko/gallup-maaling-derfor-stemte-vi-nej>.

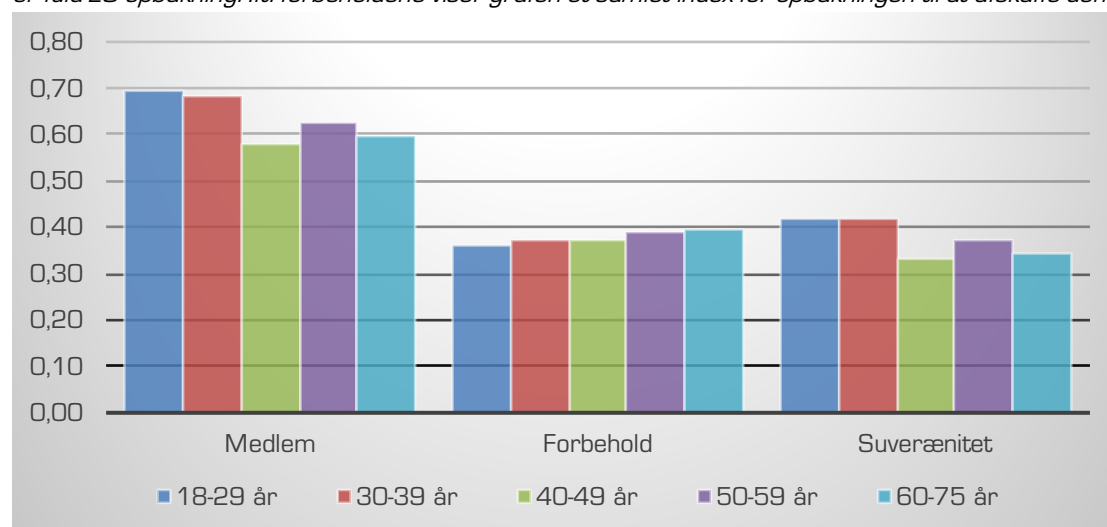
gruppe, der svarer "ved ikke", mod 12 pct. blandt de 40+ årige. Ift. de to suverænitetssspørgsmål er tallene 26 pct. mod 7 pct. for holdninger til suverænitetsafgivelse, og 26 pct. mod 9 pct. ift. at udpege de største trusler mod Danmarks suverænitæt. Unge er altså kort og godt mere i tvivl om deres politiske holdninger. Ligesom kvinderne kan en del af forklaringen være, at de 18-39-årige også udtrykker markant lavere interesse for politik og samfundsmæssige forhold end deres ældre medborgere. Blot 23 pct. er interesseret det meste af tiden, mod 52 pct. af vælgerne over 40 år.

Alligevel er der en række interessante forskelle på unge og ældres EU-holdninger, der ikke kan forklares ved den store "ved ikke"-diskrepans. Støtten til EU-medlemskab er således højest blandt de yngste respondenter: 65 pct. foretrækker, at Danmark forbliver i EU mod 62 pct. på landsplan. Blandt de unge, der har en holdning til medlemskab, er der altså en meget klar overvægt af EU-tilhængere.

Ligesom det var tilfældet ift. køn, er der ikke nødvendigvis sammenhæng mellem det at have høj opbakning til EU-medlemskab, og EU-holdninger på andre områder. Målingen viser – i tråd med folkeafstemningsresultatet i 2015 – at de yngste respondenter er mindst lige så modvillige over for at afskaffe EU-forbeholdene som resten af befolkningen. Derimod har de ikke i samme udstrækning modvilje mod suverænitetsafgivelse.

Figur 6: Lavere suverænitets skepsis blandt yngre vælgere

Svarene på de tre spørgsmål, som er gennemgået ovenfor, er omkodet til et index fra 0 til 1, hvor 1 er fuld EU-opbakning. Ift. forbeholdene viser grafen et samlet index for opbakningen til at afskaffe dem.

Note: N=1.003. Ved ikke-svar er taget ud. **Kilde:** YouGov for Tænketanken EUROPA, maj 2018.

Ved EU-forbeholdene fordeler de yngre respondenters højere "ved ikke"-andel sig nogenlunde jævnt på både "ja-siden" og "nej-siden". De er kort og godt mindre

tilbøjelige til at ville afskaffe forbeholdene og mindre tilbøjelige til at ville beholde dem. I forbindelse med folkeafstemningen om retsforbeholdet kan de unges høje nej-procent derfor skyldes, at nej-kampagnen var bedst til at overtale tvivlerne.

Ift. spørgsmålene om suverænitæt er de yngste respondenter dog langt mindre tilbøjelige end de ældre til at placere sig i den yderste kategori af stærk modvilje mod suverænitetsafgivelse – altså placeringen ”10” på skalaen. Det er den mest populære kategori samlet set, med 22 pct. der vælger den. Andelen er oppe på 34 pct. blandt de 60-74-årige, men nede på 13 pct. blandt de 18-29-årige. De yngste respondenter udpeger derudover i signifikant lavere grad end de ældste respondenter indvandring, islamisk terrorisme, EU og en svækkelse af NATO som de største trusler mod Danmarks suverænitæt.

Københavnere og midtjyder mindre skeptiske

Hvor i landet, man bor, har ikke den store forklaringskraft ift. EU-holdninger. Det mest signifikante udsving er ved medlemskabet, hvor beboere i Region Syddanmark (35 pct.) og Region Nordjylland (33 pct.) er mere EU-kritiske end københavnere (25 pct.). Midtjyderne er til sammenligning i absolutte tal endnu mindre kritiske end københavnere, når det gælder medlemskabet (21 pct.). Målingen inkluderer ikke data specifikt for Aarhus og København, men resultatet kunne tyde på et by-fænomen, hvor der er størst opbakning til EU-medlemskab i Danmarks største byer. Midtjyderne er dog mindst lige så store modstandere, som resten af landet, når det kommer til at afskaffe de danske EU-forbehold eller at afgive suverænitæt.

Højtuddannede er mest positive

Vælgere med lange uddannelser er konsekvent stærkere EU- fortalere end andre uddannelseskategorier.⁹ Det billede gælder både medlemskab, forbehold og suverænitæt. Uddannelse er dermed den eneste af de ni baggrundsvariable, vi undersøger i denne rapport, der har signifikant forklaringskraft for alle tre spørgsmål. Ift. holdninger til medlemskab er 77 pct. af de langt uddannede for at forblive i EU, mod 62 pct. på landsgennemsnit. Ift. forsvarsforbeholdet er det den eneste uddannelseskategori, hvor der er et flertal for afskaffelse (45 pct. – 33 pct. vil beholde forbeholdet). På retsområdet er margen mellem ja og nej langt tættere for de

---

⁹ Der skelnes i YouGovs uddannelsesvariabel mellem grunduddannelse, gymnasiale uddannelser, erhvervsfaglig uddannelse, kort uddannelse, mellemlang uddannelse, lang uddannelse og forskeruddannelse. I denne analyse har vi lagt de 12 personer med ”forskeruddannelse” sammen med de 158 personer med ”lang uddannelse”.

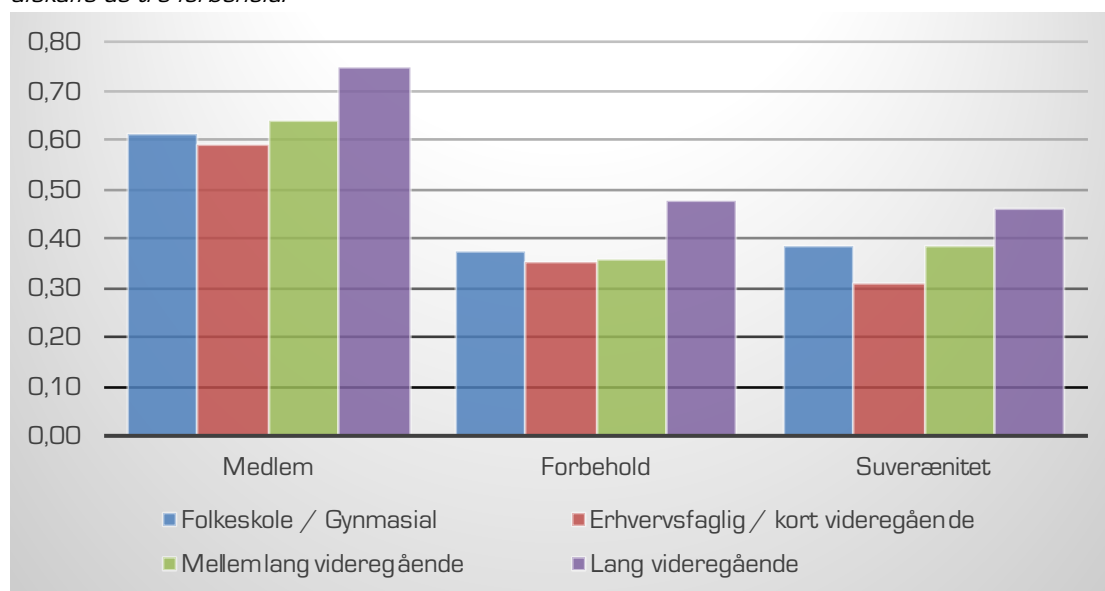
højtuddannede (6 procentpoint) end for resten af befolkningen (25 procentpoint), om end der også er flertal imod afskaffelse. Euroforbeholdet er der, hvor de højest uddannedes holdninger ligger tættest på det samlede snit med 27 pct., der er for at afskaffe dette forbehold, og 51 pct., der er imod (landsgennemsnittet er hhv. 22 og 57 pct.).

Den mest markante forskel, uddannelse har ved holdninger til suverænitetsafgivelse, er, at de højest uddannede er væsentligt mindre tilbøjelige til at placere sig blandt de tre mest skeptiske svarmuligheder. 22 pct. af de højtuddannede er at finde her, mod 34 pct. på landsgennemsnit – og mod 45 pct. af de kortuddannede.

Det mere EU-positive billede blandt højtuddannede gør sig også gældende ift. spørgsmålet om suverænitetstrusler, hvor den eneste svarmulighed, der i signifikant grad adskiller højtuddannede fra landsgennemsnittet, er "EU's opløsning". Den udpeges som en af de to største trusler af 20 pct. af de højtuddannede mod 13 pct. samlet set. Kortuddannede er signifikant mindre tilbøjelige til at vælge denne kategori end landsgennemsnittet (men til gengæld væsentlig overrepræsenteret blandt dem, der er bekymrede for indvandring (45 pct., mod 34 pct. i gennemsnit).

Figur 7: Større EU-opbakning blandt højtuddannede

Svarene på de tre spørgsmål fordelt på uddannelsesniveau. Svarene er omkodet til et index fra 0 til 1, hvor 1 er fuld EU-opbakning. Ift. forbeholdene viser grafen et samlet index for opbakningen til at afskaffe de tre forbehold.

Note: N=1.003. Ved ikke-svar er taget ud. **Kilde:** YouGov for Tænketanken EUROPA, maj 2018.

Indkomst ikke afgørende

Ifølge målingen kan indkomst¹⁰ ikke forklare EU-holdninger i Danmark. Der er ikke noget, der indikerer, at opbakningen til EU er særlig stærk blandt økonomisk velstående danskere. Der er en vis tendens til, at opbakningen til at afskaffe rets- og forsvarsforbeholdet er højere blandt den del af befolkningen, der tjener over gennemsnittet, men kun indtil husstandsindkomsten når op på 900.000 kr. eller derover. I absolutte tal er det dem, der tjener allermest, der er de stærkeste fortalere for at beholde retsforbeholdet (63 pct. – landsgennemsnittet er 47 pct.). Der er heller ikke nogen klar sammenhænge mellem indkomst og holdninger til de to suverænitetsspørgsmål, bortset fra en tendens til, at dem med en husstandsindkomst på 800.000 kr. og derover er lidt mere tilbøjelige til at identificere EU som en trussel mod Danmarks suverænitæt end de øvrige indkomst kategorier.

Kun flertal for exit hos DF-vælgere

Sammenhængen mellem den politiske højre-venstre akse og EU-holdninger har været studeret gennem en årrække.¹¹ Vores aktuelle måling bekræfter, at der er stærk sammenhæng mellem partivalg og danske holdninger til EU-spørgsmål. På tværs af rød og blå blok tiltrækker Venstre, SF, Radikale, Liberal Alliance og Alternativet de respondenter, som er de største fortalere for dansk EU-medlemskab: Over 75 pct. af dem, der siger, de ville stemme på et af disse partier, hvis der var folketingsvalg i dag, ønsker at blive i EU. Også blandt Socialdemokraternes og De Konservatives støtter er andelen af respondenter, der vil forblive i EU, højere end det samlede gennemsnit. Enhedslistens støtter ligger lige under snittet, men stadig med et absolut flertal på 58 pct., der vil blive i EU. 40 pct. blandt DF's vælgere ønsker at blive i EU.

Hvis man fastholder blokpolitikken som en meningsfuld inddeling af det danske politiske landskab, og sammenholder svarene for henholdsvis rød og blå bloks støtter, er EU-opbakningen signifikant større på venstrefløjen. 40 pct. i rød blok ønsker i høj grad, at Danmark forbliver i EU, mens tallet i blå blok er 32 pct. Det

---

¹⁰ YouGovs baggrundsvariabel "Husstandsindkomst" er inddelt i 11 kategorier, der spænder fra en husstandsindkomst på mindre end 100.000 kr. til en på over 1 mio. kr. (hertil kommer dem, der ikke ønsker at oplyse indkomst (18 pct.) og dem, der svarer "ved ikke" (14 pct.)). Med en population på 1.003 respondenter betyder det, at de individuelle svarkategorier rummer relativt få personer, hvilket øger usikkerheden.

¹¹ For en nyere gennemgang af højre-venstreaksens betydning for danske EU-holdninger, se: Danskerne EU-modstand falder, notat, Tænketanken EUROPA, 2017, <http://thinkeuropa.dk/vaerdier/danskerne-eu-modstand-falder>.

skyldes den store andel blandt Dansk Folkepartis vælgere, der ønsker, at Danmark forlader EU, hvorimod Enhedslistens vælgere er langt mindre EU-kritiske.

Utilfredshed med levestandard giver euroskepsis

Målingen omfatter en række spørgsmål, som kan afdække respondenternes bredere samfundsholdninger. Vi har i det følgende taget udgangspunkt i to variable, der kan sige noget om danskernes globaliseringsparathed. Samfundsforskere peger på, at de seneste årtiers globalisering har skabt en ny holdningsdimension, der adskiller sig fra den klassiske forståelse af en politisk højre- og venstrefløj.¹²

Det nye skel handler om reaktioner på globaliseringen, f.eks. af opfattelser af, om man selv vinder eller taber på globaliseringen samt holdninger til det nye og fremmedartede. Baggrundsvariable om folks opfattelse af deres egen levestandard kan sige noget om tilfredshed med nuværende forhold, mens spørgsmål om holdninger til andre kulturer og ideer kan sige noget om folks åbenhed over for andre identiteter. Målingen bekræfter, at danskerne anno 2018 er meget tilfredse med deres levestandard. Præsenteret for udsagnet "Jeg er tilfreds med min levestandard", svarer 33 pct., at de er "helt enig" og 36 pct., at de er "delvist enig", mod blot 10 pct., der svarer "delvist uenig" og 4 pct., der er "helt uenig" (15 pct. svarer "hverken enig eller uenig", mens 2 pct. svarer "ved ikke"). Spørgsmålet her er, om der er sammenhæng mellem syn på levestandard og holdninger til EU.

Målingen viser, at der er en signifikant, lineær sammenhæng mellem tilfredshed med levestandard og holdninger til medlemskab af EU. Hvis man er utilfreds med sin levestandard, er man mere tilbøjelig til at være imod EU. Ser man samlet på forskellen mellem "uenige" og "enige", er det 38 pct., af de "uenige", der ønsker at forlade EU, mod 26 pct. af de enige.

Opfattelse af levestandard har dog ingen signifikant betydning for holdninger til EU-forbeholdene, der igen samler danskerne på tværs af samfundsgrupper.

Mht. suverænitetssafgivelse er dem, der er utilfredse med egen levestandard, mere tilbøjelige til at være stærke modstandere, end dem, der er tilfredse (45 pct. mod 32 pct.). Mht. opfattelse af trusler mod Danmarks suverænitet adskiller denne gruppe sig kun ved at være lidt mere tilbøjelige til at se EU som en trussel (26 pct.) end den "tilfredse" gruppe (15 pct.).

---

¹² Globalization and the Transformation of the National Political Space: Six European Countries Compared, Kriesi, Hanspeter et al., European Journal of Political Research 45 (6): 921–56, 2006.

Kulturel åbenhed betyder mindre euroskepsis

54 pct. af danskerne er enige i, at de godt kan lide at "omgive sig med en bred vifte af andre kulturer og ideer". 16 pct. er uenige. 27 pct. er hverken enig eller uenig. En data-analyse viser sammenhænge mellem dette spørgsmål og EU-holdninger. Blandt dem, der giver udtryk for ikke at kunne lide at omgås en bred vifte af andre kulturer, er holdningen til EU-medlemskab markant mere kritisk end blandt de enige: 35 pct., mod 24 pct., ønsker at forlade EU, og 52 pct., mod 69 pct., ønsker at forblive.

Dem, der omvendt erklærer sig mest enige i, at de kan lide at omgås andre kulturer og ideer, ønsker i signifikant højere grad end andre at afskaffe retsforbeholdet (31 pct. ønsker dette), og disse respondenter udtrykker også mindst skepsis over for suverænitetsafgivelse (19 pct. placerer sig blandt de tre svarmuligheder med mindst skepsis). De er også overrepræsenteret blandt dem, der ser EU's opløsning som en af de største trusler mod Danmarks suverænitet (21 pct.).

Facts og følelser i EU-debatten

I den danske EU-debat er ja-siden kendt for ofte at præsentere facts og nej-siden for at være bedst til at tale til følelserne.¹³ I det lys er det interessant at se nærmere på respondenternes holdninger til ekspertudsagn. Baggrundsspørgsmålet i målingen går på forbrugeradfærd – men der er signifikante sammenhænge med EU-holdningerne.¹⁴

Danskerne er som udgangspunkt delte i spørgsmålet om, hvor meget vægt, der bør lægges på ekspertudtalelser. 31 pct. er uenige i udsagnet "Jeg værdsætter ekspertudtalelser", mens 30 pct. er enige. Flest – 35 pct. – er "hverken enig eller uenig", og blot 4 pct. svarer "ved ikke". Yderkategorierne tiltrækker færrest respondenter: "Helt enig" er mindst med blot 4 pct. af respondenterne efterfulgt af "helt uenig", der dog med 12 pct. tiltrækker betragteligt flere. Der tegner sig dermed en tendens til, at danskerne forholder sig kritisk over for ekspertudsagn.

Ift. EU-holdninger er det interessante, at "helt uenig" gruppen adskiller sig markant fra resten af respondenterne i kritik af EU-medlemskabet. Blandt dem, der

---

¹³ Dette forhold er nærmere beskrevet i Tænketanken EUROPA's rapport *Suveræne Danmark* fra 2017, se: <http://thinkeuropa.dk/vaerdier/suveraene-danmark>.

¹⁴ Ordlyden af variabelen er: "Jeg forholder mig til ekspert-udtalelser, når jeg skal vælge produkter." Kilde: YouGov.

ikke lytter til eksperter, er der nærmest dødt løb mellem tilhængere og modstandere af at forblive i EU (45 pct. mod 48 pct.).

Mht. forbeholdene er der ingen signifikant sammenhæng mellem holdninger til ekspertudsagn og holdninger til forsvars- og euroforbeholdet. Ift. retsforbeholdet, som var genstand for den seneste folkeafstemning, er der dog et interessant udsving. Blandt dem, der ikke værdsætter ekspertudtalelser, vil 17 pct. afskaffe forbeholdet og 55 pct. beholde det. Tallet for dem, der værdsætter ekspertudtalelser, er 30 pct. for at afskaffe forbeholdet, og 44 pct. for at beholde det. Mange af dem, der vil beholde forbeholdet, er altså mindre modtagelige for sådanne udsagn.

Spørgsmål om suverænitetsafgivelse deler også de to grupper: 39 pct. af dem, der ikke værdsætter ekspertudtalelser, er stærke modstandere, mens tallet er 29 pct. blandt dem, der værdsætter udtalelserne. Der er ingen signifikante forskelle ift. opfattelse af trusler mod dansk suverænitet.

Forbehold har særlig status

Denne undersøgelse har haft til formål at bidrage til forståelsen af, hvem, der mener hvad, om EU. Resultatet peger på en række udfordringer ift. den nye debat om de danske EU-forbehold, statsminister Lars Løkke Rasmussen lagde op til under sin Europadagstale ved Tænketanken EUROPA den 9. maj.

Meningsmålingen bekræfter, at der er et stort flertal i befolkningen imod at afskaffe forbeholdene, der er påfaldende repræsentativt på tværs af samfundsgrupper. Det er langt vanskeligere at profilere en borger på baggrund af holdninger til forbeholdene end på baggrund af holdninger til medlemskab og suverænitet. Det kunne tyde på, at forbeholdene har en særlig status blandt danskerne, som overskygger traditionelle skel.

Analysen understreger, at "EU" langt fra er en entydig størrelse blandt danskerne. Medlemskab, forbehold og suverænitetsspørgsmål er separate forhold, mange tager individuelt stillingtagen til. Grundlæggende går en stor gruppe danskere ind for EU-medlemskab samtidig med, at de deler en stærk modvilje mod suverænitetsafgivelse. Det er sandsynligvis denne gruppe, der vil være afgørende for eventuelle fremtidige folkeafstemninger om forbeholdene. For EU-forbeholdene opleves som et værn om suveræniteten.

En yderligere udfordring for forbeholdsdebatten er, at spørgsmål om indvandring, som bekymrer mange danskere, har betydning for danskernes EU-holdninger og pt. synes at bidrage til større skepsis. Men selv om der tilsyneladende er mange

danskere, der ikke opfatter EU som en hjælpende hånd ift. indvandringsspørgsmål, er der samtidig et udbredt ønske om fælles EU-løsninger på området. Derfor synes indvandringsdebatten ikke nødvendigvis at være hjemmebane for EU-modstandere. Der er øre for fælles løsninger i befolkningen på området, men det kræver naturligvis, at EU reelt leverer, at enkelte medlemslande ikke sætter sig imod, og at ja-partierne får fortalt vælgerne, hvor EU gør en forskel.